

Sut y mae'n rhaid i ni i gyd chwarae ein rhan:

dull iechyd y cyhoedd o atal yr epidemig mewn trais ar sail rhywedd

Adroddiad cryno

Mae dwy fenyw yr wythnos yn cael eu lladd gan bartner cyfredol neu gyn-bartner. Bydd un o bob tair menyw yn dioddef cam-drin domestig yn ystod ei hoes. Mae trais a cham-drin yn erbyn menywod yn epidemig. Dyma grynodedb o rai o themâu allweddol ein hadroddiad ar sut y gallem ddod ag ef i ben.

laith yn yr adroddiad hwn

Bu llawer o sylw i'r mater bod cysylltiad cryf a chyson rhwng anghydraddoldeb rhwng y rhywiau a thrais yn erbyn menywod. Mae nifer anghymesur o ddynion yn gyfrifol am drais ar sail rhywedd. Mae nifer anghymesur o'r dioddefwyr yn fenywod a merched. Mae'r term trais ar sail rhywedd yn cydnabod yr anghydraddoldebau pŵer sy'n bodoli mewn cymdeithas, ac sy'n sail i sawl math o drais yn erbyn menywod. Mae hefyd yn cydnabod y gall dynion a bechgyn fod yn darged. Felly, mae'r adroddiad hwn yn cyfeirio at drais ar sail rhywedd drwyddo draw.

Os yw unrhyw un o'r materion a godwyd yn effeithio arnoch chi, neu rywun rydych yn ei adnabod, gallwch gysylltu â llinell gymorth Byw Heb Ofn am wybodaeth, cyngor neu gefnogaeth gyfrinachol: **Byw Heb Ofn**: 0808 80 10 800

Beth yw dull iechyd y cyhoedd?

Mae dull iechyd y cyhoedd o atal trais yn cael ei ddiffinio fel ceisio gwella iechyd a diogelwch pob unigolyn drwy fynd i'r afael â ffactorau risg sylfaenol sy'n cynyddu'r tebygolrwydd y bydd unigolyn yn dod yn ddioddefwr neu'n gyflawnwr trais.¹ Mae ymdrin â thrais ar sail rhywedd yn y modd hwn yn cynnwys mynd i'r afael â'r mater fel pryder iechyd cyhoeddus yn hytrach na phroblem unigol yn unig. Y nod yn y pen draw yw cyflawni newid diwylliannol ac felly mae'r dull yn aml yn cynnwys rhaglenni ar gyfer y boblogaeth gyfan.²

Ffigur 1 polisiau dethol a dyletswyddau cyfreithiol mewn perthynas â thrais ar sail rhywedd yng Nghymru

Y fframwaith cyfreithiol a pholisi yng Nghymru

Deddf Trais yn erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol (Cymru) 2015

Creu dyletswyddau cyfreithiol i atal trais ar sail rhywedd

Trais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol: cynllun gweithredu lefel uchel - glasbrint

Darparu rhagor o fanylion am weithredu strategaeth VAWDASV

Dyletswydd trais difrifol

Ei nod yw sicrhau bod gwasanaethau'n cydweithredu ac yn rhannu gwybodaeth i atal a lleihau trais difrifol

¹ Sefydliad Iechyd y Byd. Dull y Cynghrair Atal Trais

² Mae VAWDASV yn dalfyriad sy'n sefyll am drais yn erbyn menywod, cam-drin domestig a thrais rhywiol (Violence Against Women, Domestic Abuse, and Sexual Violence)

Anghydraddoldeb rhwng y rhywiau

"The critical context for gender-based violence is gender inequality and cultural norms of men as powerholders, decision makers and leaders at societal level, in the work-place and in families."³

Yng nghyd-destun trais ar sail rhywedd, disgrifiwyd anghydraddoldeb rhwng y rhywiau fel:

"achosion sylfaenol".⁴

"a breeding ground for harmful attitudes and beliefs."⁵

"not simply one among many factors contributing to gender-based violence – it is the central factor."⁶

Ein barn ni

Achos sylfaenol yr epidemig trais ar sail rhywedd yw anghydraddoldeb cymdeithasol, a'r pwysicaf ohonynt yw anghydraddoldeb rhwng y rhywiau. Mae hyrwyddo cydraddoldeb rhwng y rhywiau a mynd i'r afael ag anghydbwysedd sylfaenol rhwng dynion a menywod yn allweddol i atal trais ar sail rhywedd ac yn y pen draw, ei ddileu.

Bydd hyn yn golygu herio newid diwylliannol. Bydd angen i Lywodraeth Cymru weithio gyda phartneriaid a mabwysiadu dull 'llywodraeth gyfan' grymus. Dylai effaith penderfyniadau hefyd fod yn destun 'prawf cydraddoldeb rhwng y rhywiau' newydd. Byddai'r prawf hwn yn edrych ar effaith penderfyniadau polisi a chynigion deddfwriaethol ar gydraddoldeb rhwng y rhywiau. **Gweler Argymhelliad 1.**

³ Cyngorwyr Cenedlaethol VAWDASV, [tystiolaeth.ysgrifenedig](#) (Saesneg yn unig)

⁴ Llywodraeth Cymru [papur.tystiolaeth](#)

⁵ Cymorth i Ferched Cymru, [tystiolaeth.ysgrifenedig](#) (Saesneg yn unig)

⁶ Dr Stephen Burrell, Prifysgol Durham, [tystiolaeth.ysgrifenedig](#) (Saesneg yn unig)

Sut y mae'n rhaid i ni i gyd chwarae ein rhan: dull iechyd y cyhoedd o atal yr epidemig mewn trais ar sail rhywedd

Ymgysylltu â dynion a bechgyn

Ystyriwyd bod yr angen i ymgysylltu â dynion a bechgyn yn hollbwysig. Dywedodd un tyst wrthym:

"If we start talking to boys and men more about the pressures that they face about masculinity, like, 'Be tough, be strong, don't show your emotions, don't ask for help', we can help to get to the roots of different kinds of violence and abuse, which is predominantly being perpetrated by men and boys."⁷

Roedd angen i sgysiau gyda bechgyn a dynion am gydraddoldeb rhwng y rhywiau ddigwydd o oedran mor ifanc â phosibl.⁸

Ein barn ni

Mae unrhyw ddull o atal trais ar sail rhywedd sy'n esgeuluso dynion a bechgyn yn annhebygol o lwyddo. Mae angen ymchwiliad pellach gan Lywodraeth Cymru a'i phartneriaid i ymyriadau llwyddiannus sy'n cael effaith hirdymor ar atal trais ar sail rhywedd. Dylai Llywodraeth Cymru nodi cyfleoedd ar gyfer ymchwilio i ymyriadau sy'n ymgysylltu â dynion a bechgyn yn benodol er mwyn ychwanegu at y sail dystiolaeth ar y mater hwn. **Gweler Cam Gweithredu 3.**

⁷ Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, [12 Mehefin 2023, Cofnod y Trafodion](#), paragraff 36

⁸ Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, [12 Mehefin 2023, Cofnod y Trafodion](#), paragraff 34

Dull sy'n seiliedig ar drawma

Gall profiadau niweidiol yn ystod plentyndod, trawma a bod yn dyst i gam-drin domestig gael effaith niweidiol iawn ar blant a phobl ifanc.⁹

Soniodd y tystion am y *“growing evidence that children who live in families where there is domestic abuse can suffer serious long-term emotional effects.”*¹⁰

A bod *“a lot of the people who cause harm have themselves been victims of harm”*.¹¹

Er bod Llywodraeth Cymru wedi ymrwymo i hyrwyddo dull wedi'i lywio gan drawma, roedd pryderon ynghylch rhai agweddau ar sut y mae'n cyflawni hyn. Roeddent yn cynnwys anawsterau a wynebier gan deuluoedd wrth gael cymorth therapiwtig sy'n hanfodol ar gyfer ymdrechion adferiad ac atal.¹²

Ein barn ni

Mae mynediad carlam at wasanaethau cymorth a gofal therapiwtig arbenigol yn allweddol, yn enwedig wrth dorri'r cylch trais ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Rhaid i'r gwasanaethau hyn fod ar gael i bob babi, plentyn a pherson ifanc sy'n profi trais neu sy'n dyst iddo. Dylai Llywodraeth Cymru adolygu pa wasanaethau therapiwtig sy'n bodoli ar hyn o bryd a pha mor dda yw gwasanaethau trawma ac iechyd meddwl integredig o fewn y systemau gofal iechyd ac addysg ehangach. **Gweler Argymhelliad 4.**

⁹ Gweler Nodiadau'r Grŵp Cynghori

¹⁰ Tystiolaeth ysgrifenedig, [Barnardo's Cymru](#) (Saesneg yn unig)

¹¹ Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, [22 Mai 2023, Cofnod y Trafodion](#), paragraff 90

¹² Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, [22 Mai 2023, Cofnod y Trafodion](#), paragraff 240 Barnardo's Cymru, [tystiolaeth ysgrifenedig](#) (Saesneg yn unig)

Sut y mae'n rhaid i ni i gyd chwarae ein rhan: dull iechyd y cyhoedd o atal yr epidemig mewn trais ar sail rhywedd

Addysg, ymyrraeth gynnar ac atal

Mae gan addysg, ymyrraeth gynnar ac atal rôl allweddol i'w chwarae mewn dull iechyd y cyhoedd o fynd i'r afael â thrais ar sail rhywedd. Er mwyn sicrhau newid ar lefel y boblogaeth gyfan, cawsom wybod:

"Messages need to be reinforced everywhere...across all ages and across all of society."¹³

Cawsom dystiolaeth ynghylch sut y gellid gweithredu dull iechyd y cyhoedd, nid yn unig mewn gwasanaethau rheng flaen fel ysgolion a gofal iechyd ond mewn lleoliadau eraill fel y gweithle ac mewn chwaraeon. Cawsom wybod nad yw'r lleoliadau eraill hyn yn gyffredinol yn nodi eu bod yn cyfrannu at ddull iechyd y cyhoedd o ran trais ar sail rhywedd.¹⁴ Ac eto mae'r pŵer, y dylanwad a'r cyrhaeddiad sydd gan y lleoliadau hyn yn rhy arwyddocaol i'w anwybyddu yng nghyd-destun ymyrraeth gynnar ac atal trais ar sail rhywedd.

Ein barn ni

Os ydym i gyd am chwarae ein rhan i atal trais ar sail rhywedd yna rhaid inni gydnabod y cyfraniad y gall gwasanaethau'r rheng flaen, busnes a gweithleoedd a modelau rôl chwaraeon ei wneud. Amlinellir mwy o fanylion am y math o gyfraniad y gallent ei wneud at atal yn Ffigur 2. **Gweler Argymhellion 5, 8, 9 a 10 am fanylion llawn.**

¹³ Y Pwyllgor Cydraddoldeb a Chyfiawnder Cymdeithasol, 12 Mehefin 2023, Cofnod y Trafodion, paragraff 106

¹⁴ Cymorth i Ferched Cymru, tystiolaeth ysgrifenedig (Saesneg yn unig)

Ffigur 2 meysydd a awgrymir ar gyfer gweithredu ac argymell, gan gynnwys addysg, gofal iechyd, a lleoliadau chwaraeon a gweithleoedd

Mae ysgolion ar flaen y gad o ran ymdrechion atal cynnar. Mae trywydd y Cwricwlwm newydd yn addawol, serch hynny roedd rhai pryderon ynghylch adnoddau. Credwn y dylai'r Prif Arolygydd Ysgolion adolygu a yw adnoddau digonol yn cael eu dyrannu i ymgorffori perthnasoedd iach ar draws pob agwedd ar fywyd ysgol.

Mae diffyg ymwybyddiaeth a hyfforddiant ymhlith rhai gweithwyr gofal iechyd proffesiynol fel meddygon teulu yn golygu nad yw arwyddion trais ar sail rhywedd bob amser yn cael eu hadnabod yn effeithiol. Rydym yn galw ar y llywodraeth i gyhoeddi canllawiau diwygiedig ac edrych ar ymestyn y ddyletswydd Gofyn a Gweithredu i weithwyr proffesiynol eraill fel y gallant adnabod yr arwyddion yn well, gan gryfhau ymdrechion ymyrraeth gynnar.

Gall chwaraeon ddylanwadu'n rymus ar normau cymdeithasol a diwylliant. Mae ymgyrchoedd diweddar i fynd i'r afael â chasineb at fenywod a rhywiaeth yn galonogol ond mae angen inni gynyddu'r amlygiad cyffredinol i'r negeseuon hyn. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried ymgyrch ymwybyddiaeth gyhoeddus genedlaethol gyda model rôl gwrywaidd o'r radd flaenaf a all ysbrydoli eraill i sefyll yn erbyn trais ar sail rhywedd.

Dylai Llywodraeth Cymru ofyn i arbenigwyr gyflwyno argymhellion uchelgeisiol ar sut i greu gweithleoedd mwy diogel a mwy cyfartal. Dylai'r rhain gynnwys gwybodaeth ymarferol am y polisiau, y gweithdrefnau a'r hyfforddiant sydd eu hangen i gefnogi'r nod hwn. Mewn ysbryd partneriaeth gymdeithasol, dylai cyflogwyr ac undebau llafur fod yn rhan o'r gwaith hwn.

Rhestr o argymhellion a chamau gweithredu

Bwriad yr adroddiad cryno hwn yw rhoi blas o rai o themâu ac argymhellion ein hadroddiad. Mae rhestr lawn o'r argymhellion a'r camau gweithredu sydd wedi'u cynnwys yn yr adroddiad ar gael isod. I gael rhagor o fanylion, gan gynnwys sut y casglodd y Pwyllgor ei dystiolaeth a phwy gyfrannodd at yr ymchwiliad, dylech [edrych ar fersiwn lawn yr adroddiad](#).

Argymhelliad 1. Dylai Llywodraeth Cymru fabwysiadu dull gweithredu llywodraeth gyfan a gweithio gyda phartneriaid ar draws gwasanaethau cyhoeddus, y sector preifat a'r trydydd sector i hyrwyddo cydraddoldeb rhwng y rhywiau a chynhwysiant yng Nghymru. Er mwyn helpu i gyflawni hyn, dylai greu 'prawf cydraddoldeb rhwng y rhywiau' sy'n asesu effaith pob penderfyniad polisi a chynnig deddfwriaethol ar gydraddoldeb rhwng y rhywiau gyda'r nod o leihau gwahaniaethau rhwng y rhywiau. Dylid cyflwyno'r prawf cydraddoldeb rhwng y rhywiau cyn gynted ag y bo modd a dylid ei gymhwyso i holl benderfyniadau Llywodraeth Cymru o fis Rhagfyr 2024 ymlaen fan bellaf.

Cam Gweithredu 1. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod pob cynllun cydraddoldeb yn ymdrin â gwahaniaethau rhwng y rhywiau, yn herio stereoteipiau ac yn meithrin diwylliant o barch a chydraddoldeb. Dylai weithio gyda phartneriaid ar gamau manwl y bydd yn eu cymryd yn y tymor byr, y tymor canolig a'r tymor hir i wella ymwybyddiaeth y cyhoedd o faterion sy'n ymwneud â rhywedd, hyrwyddo menywod mewn rolau arweiniol, a gorfodi hawliau sy'n gwarantu cydraddoldeb a rhyddid rhag gwahaniaethu, aflonyddu a thrais. Dylid rhoi diweddariad am y camau hyn i'r Senedd yn y Cyfarfod Llawn o fewn chwe mis i ddadl y Senedd ar yr adroddiad hwn, ac yn flynyddol wedi hynny.

Argymhelliad 2. Dylai Llywodraeth Cymru gofleidio ei rôl fel arloeswr ac arweinydd wrth gymhwyso dull iechyd y cyhoedd o ymdrin â thrais ar sail rhywedd, a hynny drwy:

- nodi cyfleoedd i godi ymwybyddiaeth a chreu cyd-ddealltwriaeth gyffredin o'r dull a'r Glasbrint;
- cyfrannu at y sylfaen dystiolaeth ar yr hyn sy'n gweithio, a hynny drwy fynd ati'n rhagweithiol i gyhoeddi diweddariadau ar y cynnydd sydd wedi ei wneud ac adnoddau a ddefnyddir yn sylfaen i'r Glasbrint;
- parhau i flaenoriaethu gwaith gyda'r genhedlaeth nesaf drwy raglenni effeithiol wedi'u hanelu at blant a phobl ifanc.

Cam Gweithredu 2. Er mwyn hybu tryloywder ymhellach, edrychwn ymlaen at weld y cynlluniau gwaith a manylion aelodaeth pob un o ffrydiau gwaith y Glasbrint yn cael eu cyhoeddi, ac y mae'r Gweinidog wedi ymrwymo i'w cyhoeddi. Byddwn yn ysgrifennu at Lywodraeth Cymru ym mis Mawrth 2024 i gyd-fynd â diwedd y flwyddyn ariannol er mwyn ei dwyn i gyfrif am yr ymrwymadau hyn.

Cam Gweithredu 3. Dylai Llywodraeth Cymru bennu'r amserlenni ar gyfer creu'r Storfa Ganolog a sut y bydd y storfa yn cefnogi cydweithredu, rhannu gwybodaeth ac yn hwyluso ymchwil. Yn benodol, dylai Llywodraeth Cymru nodi cyfleoedd ar gyfer ymchwilio i ymyriadau sy'n ymgysylltu â dynion a bechgyn yn benodol er mwyn ychwanegu at y sylfaen dystiolaeth ar y mater hwn.

Argymhelliad 3. Dylai Llywodraeth Cymru nodi sut y bydd data, tystiolaeth a dadansoddiadau yn llywio'r gwaith o ddatblygu a gwerthuso polisiâu sy'n mynd i'r afael â chroestoriadedd trais ar sail rhywedd. Yn benodol, dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod eglurder i'r Unedau Tystiolaeth Cydraddoldeb, Hil ac Anableddau ynghylch eu blaenoriaethau, a chytuno ar amserlenni ar gyfer cwblhau cerrig milltir allweddol erbyn diwedd Ebrill 2024. Dylai'r ymateb gynnwys manylion am:

- y dyddiad targed ar gyfer cwblhau'r gwaith o sefydlu data gwaelodlin a chrynodeb o'r dangosyddion gwaelodlin y mae'n bwriadu eu defnyddio;
- y partneriaid y bydd yn gweithio gyda nhw i gasglu data gwaelodlin a'r dyddiad targed ar gyfer prif ffrydio ymdrechion o ran casglu data; a
- pryd y mae'n rhagweld y bydd y data a gesglir gan yr Unedau yn gallu cyfrannu'n ystyrlon at ddatblygu a gwerthuso polisi.

Cam Gweithredu 4. Nodwyd rhai o'r heriau penodol a wynebir gan fenywod mudol yn ein hadroddiad: 'Trais ar sail rhywedd: Anghenion menywod mudol'. Byddwn yn gofyn i argymhellion a chasgliadau'r adroddiad hwnnw gael eu diweddarau yng Ngwanwyn 2024.

Argymhelliad 4. Dylai Llywodraeth Cymru gymryd camau ar fyrder i sicrhau bod gwasanaethau therapi chwim penodol ac arbenigol ar gael i bob baban, plentyn a pherson ifanc sy'n profi trais ar sail rhywedd neu sy'n dyst i drais o'r fath, a dylai fanylu ar y camau hyn yn ei hymateb i'r adroddiad hwn. Dylai hyn gynnwys:

- manylion am sut y mae Llywodraeth Cymru yn gorfodi hawliau babanod, plant a phobl ifanc sydd wedi profi trais neu sydd wedi bod yn dyst i drais i gael mynediad at wasanaethau therapi penodol ac arbenigol drwy lwybr carlam;
- adolygu'r gwasanaethau therapi sydd ar gael i blant a phobl ifanc sydd wedi profi trais neu sydd wedi bod yn dyst i drais, a pha mor dda y mae'r gwasanaethau hyn wedi'u hintegreiddio i'r system iechyd ac addysg ehangach.

Dylai'r gwaith hwn gynnwys yr holl randdeiliaid perthnasol (gan gynnwys yr heddlu, CAFCASS a gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol), a rhaid bwrw ymlaen â'r gwaith ar fyrder gyda diweddariad yn cael ei roi i'r Senedd yn nhymor yr hydref 2024.

Argymhelliad 5. Dylai Llywodraeth Cymru ofyn i Brif Arolygydd Estyn dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru gynnal adolygiad thematig cenedlaethol o berthnasoedd iach mewn ysgolion. Dylai'r adolygiad:

- cynnwys sylwadau ac argymhellion ar ddigonolrwydd adnoddau a hyfforddiant ar gyfer addysgu plant am gydberthnasoedd iach;
- ceisio cadarnhau a oes unrhyw gysylltiad rhwng diffyg darpariaeth a lefelau uwch o amddifadedd; a
- nodi'r arfer gorau o ran 'dulliau ysgol gyfan' wrth atal trais ar sail rhywedd.

Dylid cynnwys yr adolygiad yn y rhaglen adolygiadau thematig nesaf sydd ar gael, a dylid ei gwblhau o fewn yr amserlenni arferol.

Argymhelliad 6. Rhaid i Lywodraeth Cymru gymryd camau ar unwaith i sicrhau bod athrawon yn cael eu hatgoffa o'r ddyletswydd orfodol sydd arnynt i adrodd ar achosion o anffurfio organau cenhedlu benywod. Yn y tymor hwy, dylai Llywodraeth Cymru weithio gydag Estyn i sefydlu trefniadau monitro a mesurau diogelu i roi sicrwydd bod athrawon yn ymwybodol o'u dyletswyddau cyfreithiol o ran atal trais ar sail rhywedd. Dylai'r gwaith i sefydlu'r mesurau monitro hyn gael ei gwblhau erbyn mis Medi 2024.

Cam Gweithredu 5. Dylai'r Gweinidog Addysg ysgrifennu at sefydliadau addysg uwch yng Nghymru i'w hatgoffa o ddisgwyliadau Llywodraeth Cymru a chyfarwyddo'r Comisiwn Addysg Drydyddol ac Ymchwil i gydweithio â'r sector i gytuno ar gamau gweithredu sy'n cryfhau dulliau ataliol ar draws y sector.

Cam Gweithredu 6. Dylai Llywodraeth Cymru gyhoeddi canlyniadau ei rhaglen ymyrraeth 'Paid Cadw'n Dawel' cyn gynted â phosibl ar ôl ei chwblhau.

Argymhelliad 7. Dylai Llywodraeth Cymru ei gwneud yn ofynnol i'w Phanel Cyngori ar Gadernid Digidol sydd newydd ei sefydlu gytuno ar ei flaenoriaethau a'i flaenraglen waith yn gyflym a chyhoeddi'r rhain erbyn diwedd mis Ebrill 2024. Dylai'r Panel egluro pa feysydd y bydd yn eu blaenoriaethu, amserlenni a ragwelir ar gyfer trefn ei flaenraglen waith a sut y bydd yn ystyried meysydd sylweddol o bolisi a deddfwriaeth nad ydynt wedi'u datganoli sy'n ymwneud â rheoleiddio digidol a rheoleiddio ar-lein.

Argymhelliad 8. Dylai Llywodraeth Cymru weithio gyda chyrff iechyd i wella gallu gweithwyr gofal iechyd proffesiynol i adnabod arwyddion trais ar sail rhywedd, ac i ymateb i'r arwyddion hynny. Er mwyn gweithredu'r argymhelliad hwn, dylai Llywodraeth Cymru:

- ymestyn y ddyletswydd Gofyn a Gweithredu i weithwyr iechyd a gofal cymdeithasol proffesiynol eraill, a chyhoeddi canllawiau diwygiedig i feddygon teulu fel man cychwyn;
- olrhain ac adrodd yn gyhoeddus ar ystadegau ynglŷn â chyfranogiad staff mewn rhaglenni hyfforddiant;
- coladu a chyhoeddi ystadegau ynglŷn â phrydlondeb amseroedd ymateb (rhwng datgelu'r sefyllfa a chael eu gweld gan arbenigwr) o fewn llwybrau atgyfeirio Gofyn a Gweithredu; ac
- amlinellu'n glir y fethodoleg ar gyfer mesur effaith rhaglenni hyfforddiant.

Dylid cwblhau'r gwaith hwn erbyn mis Mawrth 2025.

Argymhelliad 9. Dylai Llywodraeth Cymru sefydlu seithfed ffrwd waith o fewn y Glasbrint Trais yn Erbyn Menywod, Cam-drin Domestig a Thrais Rhywiol, a dylai'r seithfed ffrwd honno wneud argymhellion uchelgeisiol ar sut y gall busnesau a sefydliadau greu gweithleoedd sy'n fwy diogel a chyfartal. Dylai'r ffrwd waith gynnwys gwybodaeth ymarferol am y polisiau, y gweithdrefnau a'r hyfforddiant sydd eu hangen i gefnogi'r nod hwn. Dylai'r grŵp weithredu mewn ysbryd o bartneriaeth gymdeithasol gyda chynrychiolaeth o blith cyflogwyr ac undebau llafur.

Cam Gweithredu 7. Dylai Llywodraeth Cymru adrodd yn ôl ar ei gwaith gydag Iechyd Cyhoeddus Cymru i ystyried a oes angen dull penodol o ddelio â chamddefnyddio alcohol, ac a yw'n bwriadu comisiynu unrhyw waith ymchwil

Sut y mae'n rhaid i ni i gyd chwarae ein rhan: dull iechyd y cyhoedd o atal yr epidemig mewn trais ar sail rhywedd

neu gasglu data i ddeall yn well y berthynas rhwng alcohol a thrais ar sail rhywedd o ystyried y bwch yn y sylfaen dystiolaeth. Dylid darparu diweddariad i'r Senedd yn nhymor yr hydref 2024.

Argymhelliad 10. Dylai Llywodraeth Cymru ystyried ariannu ymgyrch ymwybyddiaeth gyhoeddus ledled y wlad gyda model rôl gwrywaidd enwog iawn a all ysbrydoli dynion a bechgyn eraill i wneud safiad yn erbyn trais a hyrwyddo gwerthoedd ac ymddygiadau cadarnhaol. Mae'n bwysig sicrhau bod y person hwn yn wybodus am y mater ac yn cael hyfforddiant priodol i gyfathrebu ac eirioli dros newid yn effeithiol. Dylid cynnal gwerthusiad o'r effaith ar ddiwedd yr ymgyrch.

Argymhelliad 11. Dylai Llywodraeth Cymru, drwy ei ffrwd waith i gyflawnwyr, gynnal adolygiad cyflym o'r rhaglenni i gyflawnwyr sydd wedi eu llunio i atal trais ar sail rhywedd, ac sydd ar gael ledled Cymru. Dylai'r adolygiad anelu at roi sicrwydd i ddiodefwyr ac eraill bod pob rhaglen yn ystyried eu diogelwch ac yn gallu dangos tystiolaeth o adsefydlu effeithiol. Dylai hefyd ystyried gwahanol ffactorau diwylliannol a chyd-destunol a all ddylanwadu ar effeithiolrwydd rhaglenni i gyflawnwyr. Dylid cwblhau'r adolygiad cyflym erbyn mis Mehefin 2024.

Argymhelliad 12. Dylai pob Aelod o'r Senedd ymrwymo i gwblhau hyfforddiant ar atal trais ar sail rhywedd erbyn diwedd 2024. Yn ogystal â'r ymrwymiad hwn, dylid annog staff cymorth Aelodau'r Senedd a staff Comisiwn y Senedd drwy'r sianeli priodol i ymgymryd â hyfforddiant o'r fath.

Dylid ceisio'r hyfforddiant hwn gan ddarparwr arfer gorau, a dylid ceisio mynd i'r afael â normau diwylliannol ac arferion sy'n golygu bod trais ar sail rhywedd yn dal i ddigwydd, gan barchu amrywiaeth ddiwylliannol ar yr un pryd.

Cam Gweithredu 8: Dylai Llywodraeth Cymru weithio gydag awdurdodau lleol a/neu Gymdeithas Llywodraeth Leol Cymru i sicrhau bod gan gynghorwyr lleol fynediad i hyfforddiant ac adnoddau tebyg o ran delio â thrais ar sail rhywedd a dylai adrodd yn ôl ar hynny erbyn diwedd 2024.